

UNIVERSITY
OF TAMPERE

This document has been downloaded from
TamPub – The Institutional Repository of University of Tampere

Publisher's version

The permanent address of the publication is
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201308221317>

Author(s):	Sänkiaho, Risto
Title:	Alueellinen kannatus Suomen europarlamenttivaaleissa
Main work:	Suomen europarlamenttivaalit
Editor(s):	Pesonen, Pertti
Year:	2000
Pages:	148-187
ISBN:	951-44-5598-3
Publisher:	Tampere University Press
Discipline:	Political science
Item Type:	Article in Compiled Work
Language:	fi
URN:	URN:NBN:fi:uta-201308221317

All material supplied via TamPub is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorized user.

7 ALUEELLINEN KANNATUS SUOMEN EUROPARLAMENTTIVAALEISSA

Risto Sänkiaho

Kehityksen alueellisuus

Suomen poliittinen kehitys on ollut hyvin paikallista. Sitä on analysoitu paikallishistorian lisäksi myös paikallissosiologian keinoin (Alapuro 1994). Maamme oli kauan leiri-Suomena, jossa jokaisella leirillä oli oma ”kirkko keskellä kylää”. Näin työväen-, suojeluskunta- ja nuorisoseurojen talot olivat kunkin luokan omia maamerkkejä ja kaiken toiminnan kiintopisteitä. Yhteiskunnassa oli vahva segregaatio niin, että kaupungitkin muodostuivat luokkapohjaisista kaupunginosistaan. Luokkien välinen kanssakäyminen oli pientä ja kukin luokka tiesi oman asemansa yhteiskunnassa.

Tähän luokka-Suomeen mobilisoituivat myös maamme poliittiset puolueet, joiden luokkapohja onkin pitkään pysynyt varsin vakaana (Sänkiaho 1983, 25–32). Puolueiden luokkaluonne yhdistettynä leiri-Suomen suureen segregaatioon loi meille varsin vahvat poliittiset alueet, jotka olivat liki muuttumattomina useiden vuosikymmenten ajan (Rantala 1965, Sänkiaho 1968). Puolueiden alueellinen kannatus olikin useiden väitöskirjojen tutkimuksen kohteena (Nousiainen 1956, Sänkiaho 1968, Laulajainen 1979). Tässä staattisessa yhteiskuntarakenteessa puolueiden paikallinen organisaatorakenne ja niiden oma paikallinen lehdistö vaikuttivat suuresti poliittisen kannan pysyvyyteen.

Sekä elinkeinojen rakennemuutos että siihen liittynyt suuri maassa- ja maastamuutto mursivat tämän staattisen yhteiskunnan

yhteisölliset rakenteet. Enää ei puoluekanta periytynytkään äidinmaidon mukana eikä muuttuva ympäristö enää tukenut yhtä ja samaa kantaa. Vastaavasti paikallisen lehdistön asema horjui erityisesti television tulon kautta, sillä saihan maa nyt yhtenäisen tiedonvälityksen, jolla oli suuria, jopa vieraannuttavia vaikutuksia perinteisillä vahvoilla talonpoikais- ja työväenkuulttuurin alueilla. (Sänkiaho 1971)

Alueellisuus maamme politiikassa on paljolti määrittynyt valtiollisen järjestelmän ja järjestörakenteen mukaan. Edellä mainittuja poliittisia alueita on analysoitu kuntapohjalta, mikä muodostaakin maamme oloissa valtakunnan tason lisäksi ainoan poliittisen toiminnan tason, jolla on oma edustuksellisuutensa ja hallintokäytäntönsä. Kuntien lisäksi myös vaalipiirit ovat tulleet toiminta-alueiksi ja analyysin kohteiksi, sillä ovathan puolueet organisoituneet niiden puitteissa toimiviksi ”vaalikoneiksi”, joiden varaan rakentuu vaalipiirissä käyty vaalitaisto. Yleisestä eurooppalaisesta käytännöstä poiketen maassamme ei ole maakuntatasoista vaaleilla valittavaa poliittista edustuselintä.

Politiikan henkilöityminen on osaltaan murentanut poliittisten alueiden merkitystä. Tämä vaalien voimistuva henkilöityminen on näkynyt haastattelututkimuksissa, joiden mukaan eduskuntavaleissakin on tuntuvasti yleistynyt ehdokasta enemmän kuin puoluetta painottava valinta. Tampereella vuoden 1958 vaaleissa vielä 80 prosenttia äänestäjistä piti puoluetta tärkeämpänä valintaperusteenaan kuin ehdokasta (15 %), mutta vuoden 1991 eduskuntavaaleissa koko maassa vastaavat luvut olivat 51 ja 43 prosenttia. Viimeisissä valitsijamiesvaaleina käydyissä presidentinvaaleissa vuonna 1988 oli vastausjakautuma seuraava: Presidenttiehdokas tärkeämpi 49 %, puolue tai ryhmittymä tärkeämpi 12 %, molemmat yhtä tärkeitä 38 % ja EOS 1 %. (Pesonen ym. 1993, 71–79)

Alueellisuuden merkitys on vieläkin huomattava, mutta se on nykyisin kiinnittynyt ehdokkaaseen eikä enää vain puolueeseen. Ehdokkaiden kannatusreviirit ovatkin varsin vankkoja erityisesti eduskuntavaaleissa. Europarlamenttivaalit muodostavat tässä

suhteessa omintakeisen ongelmansa, sillä koko maan ollessa yhtenä vaalipiirinä ei pelkkä alueellinen kannatus yleensä riitä valituksi tulemiseen.

Suuri osa maamme poliittisen ekologian tutkimuksista on tehty perinteisen luokkapohjaisen yhteiskuntarakenteen oloissa. Postmodernin, mitä sillä aina tarkoitetaankaan, ajalta ei ole vastaavia kattavia selvityksiä alueellisen kannatuksen syistä. Tämä tutkimusote ei ole kuulunut diskurssianalyysin eikä retoriikan piiriin, ja toisaalta suomalainen vaalitutkimus on painottunut viime aikoina survey-tutkimukseen, jossa alueellisuus on ollut mukana vain joinakin suuralueina, koska riittävää määrää haastateltuja ei ole saatu kattavasti esimerkiksi vaalipiirikohtaiseen tarkasteluun. Alueellisuus on toki ollut läsnä selitettäessä äänestysaktiivisuuden alueellista jakautumista. (Allardt 1956, Zilliacus 1995, Grönlund 1999)

Poliittisen ekologian tutkimuksessa on puolueiden alueellisella kannatuksella ollut oma keskeinen osansa. Onhan tämän avulla pystytty tuomaan esiin yhteiskunnallisen rakenteen ja puoluekannatuksen väliset suhteet. (Sänkiahö 1972a, 1972b ja 1973, Zilliacus 1995) Uudessa postmoderniksi luokitellussa maailmassa nämä rakenteet eivät ole enää yhtä vahvoina vaikuttamassa puolueiden kannatukseen, mutta toki siitä huolimatta alueellinen kannatus tuo oman lisänsä vaalitutkimuksen laaja-alaisen tiedon kartuttamiseen. Maamme vaalijärjestelmästä johtuu, että huomiota on aivan oikein kiinnitetty myös henkilöiden alueellisen kannatuksen selittämiseen. (Sänkiahö 1969, Timonen 1977)

Onni Rantalan laaja, puolueiden alueellista kannatusta koko maassa kattavasti ja myös historiallisesti analysoinut tutkimus on vankka viitekehys muulle puolueiden alueellisen kannatuksen tarkastelulle. Tutkimuksessaan Rantala toi esiin maamme varsin omalakisiet eri puolueiden ydinalueet, jotka vain osin menivät päällekkäin. Näin oli luotu vahva pohja poliittiselle ekologialle ja puoluekannatuksen kartoittamiselle. (Rantala 1965)

Nämä perinteiset ydinalueet ovat toki syntyneet leiri-Suomen yhteiskunnallisille rakenteille, joissa perustana olivat tuotanto-

rakenteeseen pohjautuva luokkarakenne ja lisäksi tätä efektiä vahvistava puolueiden organisaatorakenne ja alueellisen lehdistön vaikutus. EU-Suomessa ei enää eletä perinteisessä luokkayhteiskunnassa, sillä luokkien erot ovat madaltuneet ja segregatio vähentynyt, ja pääosa informaatiosta tulee kaikille samoilta tv-kanavilta. Punaiset ja valkoiset ovat korvautuneet kauniilla ja rohkeilla.

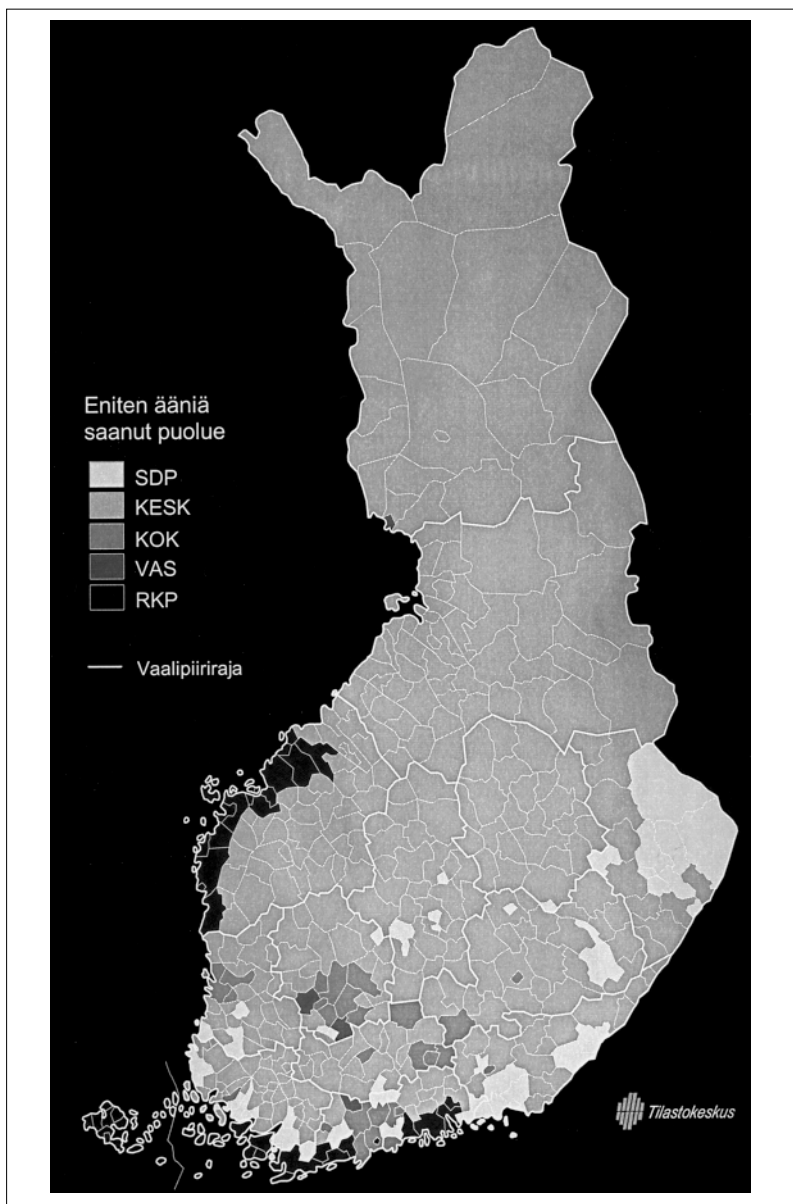
Puolueiden kannatusalueet 1996 ja 1999

Myös uudessa globalisoituvassa maailmassa suuri osa suomalaisista on edelleen “nurkkapatriotteja”, joille oma asuinympäristö on tärkeämpi samastumiskohde kuin Eurooppa, johon suuntautuvat vain maamme harvat “kosmopoliitikot”. (Sänkiäho & Säynässalo 1994b) Täten näille “nurkkapatriotteille” EU on vieras ja kaukainen asia, kun taas “kosmopoliitikot” voivat nähdä Euroopan unionin “omana projektinaan”. Toki “nurkkapatriottejakin” voidaan aktiivoida näissä vaaleissa, mutta pääasiassa EU-vastaisuudella.

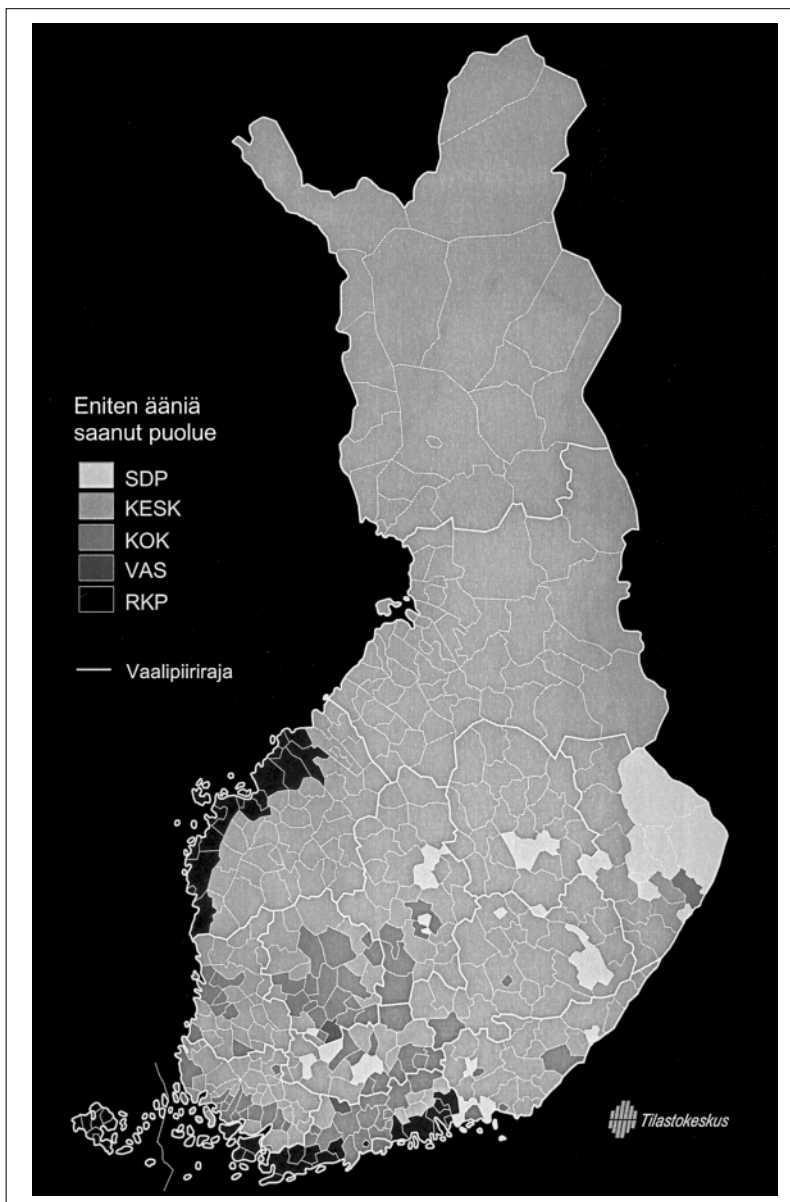
Maamme politiikalle tunnusomainen alueellisuus näkyi selvästi vuonna 1994 toimitetussa EU-kansanäänestyksessä. Vauras etelä oli jäsenyyden kannalla ja sitä vastaan äänestivät pohjoisten alueiden ihmiset. (Pesonen 1994) Vastaava jako keskustaan ja periferiaan ilmeni myös Ruotsissa ja Norjassa. Kaikissa näissä kolmessa maassa alueellisuus (maat jaettuna kolmeen alueeseen) selitti vahvasti äänestäjien tekemiä valintoja maansa EU-jäsenyyttä koskeneessa kansanäänestyksessä. (Ringdahl & Valen 1998)

Europarlamenttivaalit ovat ongelma sekä äänestäjälle että tutkijalle. Ovathan ne ensimmäiset kansallisvaltion rajat ylittävät poliittisen edustuselimen vaalit. Niin kuin muissakin tämän kirjan tarkasteluissa osoitetaan, EP-vaaleissa ei ollut kyse samoista tekijöistä kuin kansallista edustuselintä valittaessa. Vaikka Suomi jaettiin neljään vaalialueeseen, toinen vaihtoehto eli koko maan pitäminen yhtenä vaalipiirinä toteutui Suomen kummassakin EP-vaalissa. Tämä on tehnyt paikallisten ehdokkaiden läpimenon

Kuvio 7.1
Eniten ääniä saanut puolue kunnittain
vuoden 1996 EP-vaaleissa

Kuvio 7.2
Eniten ääniä saanut puolue kunnittain
vuoden 1999 EP-vaaleissa

vaikeaksi, sillä kun taistellaan koko maan äänistä, valtakunnallinen tunnettavuus on melkein pä ehdoton valituksi tulon edellytys. Toinen mahdollisuus on äänten voimakas keskittäminen alueen omalle ehdokkaalle.

Maamme puolueiden kannatusta on perinteisesti kuvattu kartoilla, jotka osoittavat kunkin kunnan suurimman puolueen. Kartta-analyyseissa muodostuvat ongelmaksi kuntien asukastiheyden vaihtelut. Koska harvaan asutut alueet dominoivat karttaa, Suomen keskustan kannatus näkyy siinä varsin suurena. Sanottu vaikutus saataisiin poistetuksi käyttämällä asukasmääriin perustuvia kartoja, mutta tällaisia ei maassamme yleensä ole käytetty edes tutkimuksissa. Kuntien suuret kokoerot vaikeuttavat myös muita tämän esityksen analyyseja. Siksi onkin aina pidettävä mielessä, että tutkimusyksikköinä olevat kunnat eroavat hyvin paljon toisistaan. Vastaavasti ääniosuus, jonka jokin puolue on keskimäärin kunnissa saanut, saattaa poiketa paljonkin saman ryhmän koko maassa saamasta ääniosuudesta.

Molempia europarlamenttivaaleja leimasi edellä mainitusta syystä keskustan dominoiva asema Suomen poliittisella kartalla. Keskusta oli ainoa puolue, jolla oli monessa kunnassa ehdoton äänten enemmistö, ja lisäksi se oli suurin puolue melkein kaikissa entisissä maalaiskunnissa. Poikkeuksena olivat tässä suhteessa vain maamme ruotsinkieliset alueet. Jopa perinteisesti punainen Kemi muutti värinsä vuoden 1999 EP-vaaleissa.

Rkp:n vahva ja vakaa oma kannatusalue pysyi muuttumattomana maamme ruotsinkielisellä rannikkoalueella. Ainoastaan eräiden Uudenmaan kuntien kielisuhteiden muuttuminen kavensi sen kannatusaluetta, kun tämä määritetään kunnan suurimman puolueen mukaan.

Sdp:n huono vaalimenestys vuonna 1999 näkyy näilläkin kartoilla. Vuonna 1996 sillä oli vielä suurimman puolueen asema monissa kunnissa vahvoilla kannatusalueillaan Pohjois-Karjalassa, Kymenlaaksossa, Lappeenrannan–Imatran seudulla, Varsinais-Suomessa sekä puoluetta vahvasti kannattavilla teollisuuspaikkakunnilla. Vuonna 1999 se pystyi säilyttämään suurimman puolueen

asemansa parhaiten Pohjois-Karjalassa ja perinteisillä teollisuuspaikkakunnillaan. Suurimpana puolueena mitattu sd:n vaaleanpunaisuus katosi kokonaan Varsinais-Suomesta ja se väheni tuntuvasti puolueen valta-alueella Kymenlaaksossa.

Vuoden 1999 vaaleissa menestynyt kokoomus kasvatti omaa valta-alueitaan. Sillä on ollut perinteisesti suurimman puolueen asema eräissä Uudenmaan, Satakunnan, Pirkanmaan ja Etelä-Hämeen kunnissa. Vuonna 1999 se sai uusia alueita sosiaalidemokraateilta Varsinais-Suomessa, Satakunnassa ja Kymessä.

Puolueiden kannatus vaaliپیireittäin 1996 ja 1999

Vaikka koko maa olikin EP-vaaleissa yhtenä vaaliپیirinä, niin vaalien tuloksia on syytä tarkastella myös perinteisen vaaliپیirijaon pohjalta. Puolueiden organisaatiot eli vaalityötä johtavat elimet ovat vaaliپیirikohtaisia ja eri puolueiden ehdokasasettelussa oli ehkäpä tärkeimpänä ehdokkaiden valintakriteerinä juuri alueellisuus. Lisäksi valitsijat ovat eduskuntavaaleissa tottuneet äänestämään vaaliپیirikohtaisesti. Ehdokkaita tuli saada kummankin sukupuolen lisäksi myös maan eri osista. Näin toimittiin erityisesti kaikissa suurimmissa puolueissa.

Vaaliپیirikohtainen tarkastelu osoittaa, että puolueiden kannatus oli näissäkin vaaleissa keskittynyt niiden perinteisille kannatusalueille. Kuitenkin erot samana päivänä suoritettuihin kunnallisvaaleihin ovat huomattavat. Ahvenanmaan maakunnassa ei ole tehty vertailua, sillä kunnallisvaaleissa siellä on ehdolla vain joidenkin harvojen ryhmittymien edustajia. Suuri osa näistä eroista johtuu siitä, että useilla puolueilla ei ole ehdokkaita kaikissa kunnissa, jolloin niiden kannatuksen tulisikin olla suurempi EP-kuin kunnallisvaaleissa.

Sosiaalidemokraateilla oli EP-vaaleissa suurempi suhteellinen kannatus kunnallisvaaleihin verrattuna vain Pohjois-Karjalassa (+6,4 prosenttiyksikköä) ja Kymissä (+1,8). Nämä voitot selittyvät

Taulukko 7.1
Suurimpien puolueiden ääniosuudet vaalipiireittäin sekä erot
kunnallisvaaleihin vuonna 1996 (prosenttiyksikköä)

Vaalipiiri	SDP	KESK	KOK	VAS	VIHR	RKP	SKL	NUSU
Helsinki	20.7 -2.9	5.8 +2.1	26.1 -1.0	9.4 +1.7	17.7 -0.7	7.7 -1.2	2.3 -0.2	6.3 +1.2
Uusimaa	22.5 -3.6	10.6 +2.5	23.7 -1.1	8.6 +1.0	11.0 +2.6	11.5 -1.8	2.7 +0.6	5.3 +2.5
Turun etel.	24.9 -0.3	19.9 +1.8	21.6 -4.1	12.4 +0.6	8.0 +3.0	5.1 -0.6	1.6 -0.4	3.0 +2.0
Turun pohj.	24.1 -5.1	24.4 +1.6	24.0 -1.2	13.6 -1.5	4.2 +2.2	0.8 -	3.5 +0	1.7 +1.5
Hämeen etel.	23.4 -8.2	22.2 +6.4	26.4 -2.4	11.1 +1.7	6.7 +0.2	0.8 +0.8	2.6 +1.7	2.7 +2.2
Hämeen pohj.	22.2 -4.5	15.6 +3.6	25.9 -1.1	15.0 -0.5	7.9 +2.0	0.9 +0.6	3.0 -0.2	3.6 +2.8
Kymi	34.9 +1.8	21.0 +0.6	22.4 +0.4	5.8 +1.0	6.2 +1.9	0.9 +0.5	2.7 -1.8	2.6 +2.0
Mikkeli	22.7 -6.9	34.8 +2.3	21.4 +2.5	6.9 +2.6	4.8 +0.3	0.7 -	3.5 -0.8	1.9 +0.7
Pohjois-Karjala	39.9 +6.4	29.1 -2.9	9.9 -5.3	5.0 -0.4	4.3 +1.0	0.5 -	4.6 -0.9	0.9 -
Kuopio	15.3 -4.7	48.2 +12.7	11.9 -3.9	11.2 -3.5	4.0 -0.9	0.5 -	2.9 -0.9	1.5 +0.8
Keski-Suomi	22.3 -5.6	31.4 +2.9	15.6 -1.1	11.6 +0.3	5.6 +0.2	0.6 +0.5	7.1 +1.6	1.7 -
Vaasa	11.9 -4.1	34.6 +4.0	13.6 -3.6	5.6 +0.4	2.8 +0.7	21.3 +1.0	3.3 -1.3	0.8 +0.7
Oulu	12.8 -1.1	45.5 +0.3	13.6 +0.6	15.5 -1.3	4.6 +0.4	0.4 +0.4	1.5 +0	1.6 +1.0
Lappi	14.9 -2.1	45.6 +2.6	11.1 +0.1	18.3 -2.5	3.7 +2.2	0.3 -	1.1 +0	1.9 +1.9
Ahvenanmaa	3.5	10.3	0.5	0.7	2.2	80.0	0.7	0.1

Taulukko 7.2

Suurimpien puolueiden ääniosuudet vaalipiireittäin sekä erot eduskuntavaaleihin vuonna 1999 (prosenttiyksikköä)

Vaalipiiri	SDP	KESK	KOK	VAS	VIHR	RKP	SKL
Helsinki	15.8 -7.1	4.5 -1.6	30.1 +1.4	8.1 +0.8	26.8 +9.6	9.0 +0.1	2.5 -0.3
Uusimaa	16.9 -5.7	7.7 -3.0	31.6 +6.3	7.5 +1.9	18.0 +7.6	13.1 +1.8	2.2 +0.4
Varsinais-Suomi	18.5 -4.9	16.9 +0	27.3 +0.2	10.2 +1.7	14.9 +7.2	7.0 +2.0	1.9 -0.4
Satakunta	21.5 -6.4	23.7 +0	26.5 +4.4	12.5 +2.9	8.0 +5.7	0.6 -	2.1 -2.7
Häme	21.0 -7.3	19.3 +2.5	30.7 +4.4	8.0 -0.9	12.5 +6.2	0.6 -	3.5 -5.3
Pirkanmaa	16.9 -6.9	11.1 -3.6	31.2 +5.1	15.7 -0.3	13.8 +6.8	0.9 -	3.0 -1.6
Kymi	23.4 -8.8	26.8 +4.2	27.3 +2.5	4.8 +1.5	10.5 +5.1	0.8 -	2.6 -2.8
Mikkeli	21.7 -8.4	34.4 +0.9	23.2 +4.1	5.6 +2.1	8.6 +3.2	0.3 -	3.1 -2.9
Pohjois-Karjala	37.0 -0.2	27.0 -3.3	19.2 +7.1	4.6 -0.5	6.1 +1.9	0.1 -	2.7 -3.6
Kuopio	22.8 -3.2	35.7 +0	17.7 +1.7	8.8 -5.3	8.1 +3.5	0.3 -	2.3 -2.2
Keski-Suomi	22.2 -2.6	26.8 -3.8	23.4 +8.3	10.0 -2.5	10.3 +5.0	0.3 +0.1	3.1 -4.9
Vaasa	11.1 -3.6	35.5 +3.8	15.3 +1.5	4.3 -0.4	3.7 +1.6	23.8 +3.1	2.5 -3.0
Oulu	11.2 -1.8	46.4 +1.9	15.7 +4.6	13.0 -3.8	8.0 +2.1	0.2 -	1.6 -0.2
Lappi	13.9 +0.5	46.5 +3.7	11.8 +1.8	17.2 -9.9	7.0 +5.2	0.2 -0.1	0.9 -0.4
Ahvenanmaa	14.9	1.2	2.5	1.4	3.2	75.9	0.3

paikallisilla ehdokkailla. Yleisesti ottaen sdp sai EP-vaaleissa tuntuvasti vähemmän ääniä kuin kunnallisvaaleissa. Prosenttiyksikköinä mitattuna tappio oli suurin Hämeen eteläisessä vaalipiirissä (-8,2), jolla ei ollut omaa alueen ehdokasta. Äänimääristä vähennys oli vielä suurempi Vaasan vaalipiirissä (-4,1), eli sosiaalidemokraatit menettivät liki kolmanneksen kunnallisvaalien äänisaalistaan, vaikka alueella oli oma sdp:n ehdokas. Vai onko niin, ettei Pohjanmaalla äänestetä naista varsinkaan nuorta?

Keskusta sai EP-vaaleissa vähemmän ääniä kuin kunnallisvaaleissa ainoastaan Pohjois-Karjalassa. Huomattavin äänimäärän lisäys tapahtui Kuopiossa (+12,7) ja Etelä-Hämeessä (+6,4), mitkä voitot selittyvät vahvoilla alueellisilla ehdokkailla, jotka kummatkin tulivat valituiksi.

Kokoomus pystyi EP-vaaleissa saamaan neljässä vaalipiirissä suhteessa enemmän ääniä kuin kunnallisvaaleissa. Suurin lisäys oli Mikkeliissä (+2,5). Tuntuvasti vähemmän kannatusta kokoomuksen euroehdokkaat saivat kunnallisvaaleihin verrattuna Pohjois-Karjalassa, jossa puolue menetti yli kolmanneksen kunnallisvaalien äänisaalistaan, sekä Turun eteläisessä, Kuopion ja Vaasan vaalipiirissä.

Vasemmistoliitto sai yleisesti EP-vaaleissa enemmän kannatusta kuin kunnallisvaaleissa. Erityisen suurta kannatuksen kasvu oli Mikkelin vaalipiirissä (+2,6). Kannatustaan puolue menetti huomattavasti vain Kuopion ja Lapin vaalipiireissä.

Vihreille EP-vaalit olivat menestys verrattuna kunnallisvaaleihin. Vihreillähän ei ole ehdokkaita kaikissa kunnissa, joten tämä kannatuksen nousu on odotettavaakin. Helsinki, joka on sama alue sekä kunnallisvaaleissa että myös valtiollisena vaalipiirinä, oli sikäli erikoinen Kuopion ohella, että siellä vihreät saivat vähemmän kannatusta EP-vaaleissa kuin kunnallisvaaleissa.

Rkp:n kannatuksessa ei tapahtunut suuria muutoksia. Puolue sai yli prosenttiyksikön vähemmän kannatusta kunnallisvaaleihin verrattuna Helsingissä ja Uudellamaalla, mutta korjasi prosenttiyksikön voiton Vaasassa. Liekö syynä siellä puolueen EU-vastainen ehdokas?

Kristillisten kannatus oli rkp:n tavoin suhteellisen vakaa näissä kaksissa vaaleissa. Suurimmat äänimäärän lisäykset olivat Hämeen eteläisessä (+1,7) ja Keski-Suomessa (+1,6) ja suurin menetys Kymissä (-1,8). Nuorsuomalaiset saivat valovoimaisen, koko maassa tunnetun ehdokkaansa Jaakko Iloniemen turvin huomattavasti enemmän kannatusta europarlamentti- kuin kunnallisvaaleissa, joihin osallistui tämän puolueen ehdokkaita varsin harvoissa kunnissa. Puolue kaksinkertaisti ääniosuutensa kymmenessä vaalipiirissä.

Vuoden 1999 europarlamenttivaalien tuloksia verrataan taulukossa 7.2 samana vuonna pidettyjen eduskuntavaalien tuloksiin. Sosiaalidemokraatit menettivät EP-vaaleissa tuntuvasti kannatustaan. Tämä näkyy myös vaalipiirikohtaisessa tarkastelussa. Peräti neljässä vaalipiirissä äänten kato oli yli seitsemän prosenttiyksiköä, suurimmillaan Kymessä (-8,8). Vain yhdessä vaalipiirissä, Lapissa, puolue pystyi lisäämään osuuttaan annetuista äänistä (+0,5). Tämä selittynee taas omalla paikallisella ehdokkaalla.

Keskustan tulos verrattuna eduskuntavaaleihin oli erikoinen. Kuudessa vaalipiirissä puolue pystyi lisäämään suhteellista kannatustaan ja kolmessa suhteellinen kannatus oli muuttumaton. Viidessä vaalipiirissä puolueen suhteellinen kannatus laski verrattuna samana vuonna pidettyihin eduskuntavaaleihin. Suurin lisäys oli Kymissä (+4,2), mitä selittää tässäkin tapauksessa oma läpimennyt ehdokas. Eniten prosenttiyksiköittäin mitattuna puolue kärsi tappiota Keski-Suomessa (-3,8) mutta suhteellisesti suurin äänimäärän lasku oli Pirkanmaalla (-3,6), jossa vaalipiirissä puolue sai vain 11,1 % kaikista äänistä.

Kokoomuksen vaalivoitto näkyy myös tässä tarkastelussa. Puolue lisäsi suhteellista kannatustaan kaikissa vaalipiireissä. Suurinta lisäys oli Keski-Suomessa (+8,3) ja Pohjois-Karjalassa (+7,1). Selityksenä ovat taas omat paikalliset ehdokkaat. Pohjois-Karjalan tapauksessa ehdokas oli toki kotoisin Ranskan maalta, mutta häntä pidettiin yhä Tuupovaaran omana poikana.

Vasemmistoliiton vaalipiirikohtaiset ääniosuudet vaihtelivat Suomen keskustan tavoin tappioista voittoihin. Suurimmat mene-

tykset olivat Lapissa (-9,9) ja Kuopiossa (-5,3). Yli kahden prosenttiyksikön voittoja kirjattiin taas Satakunnassa (+2,9) ja Mikkelissä (+2,1). Lapissa puolueen kokema tappio oli poikkeuksellisen suuri, sillä se oli suurin 1996 tai 1999 koettu suhteellisen kannatuksen väheneminen saman vuoden vaaleista. Suurin voitto on ollut vuonna 1996 keskustan saama 12,7 prosenttiyksikön ääniosuuden kasvu Kuopion vaalipiirissä.

Vihreiden hyvä vaalimenetys näkyy tässäkin yhteydessä. Puolue lisäsi suhteellista kannatustaan kaikissa vaalipiireissä. Prosenttiyksiköittäin suurin kasvu oli Helsingissä (+9,6), jossa vaikuttivat molemmat valitut vihreiden ehdokkaat. Suhteellisesti kasvu oli paljon suurempaa maan muissa osissa. Puolue pystyi liki kaksinkertaistamaan suhteellisen ääniosuutensa eduskuntavaaleista peräti seitsemässä vaalipiirissä. Näyttää siltä, että vihreiden nuoret ja kosmopoliittisesti suuntautuneet äänestäjät eivät vierastaneet muiden puolueiden äänestäjien tavoin vaaliuurnilla käyntiä. Näin puolue sai äänillään korkean suhteellisen kannatuksen. Nythän kyseessä ei ollut kuten edeltävässä analyysissa puolueen vähäinen ehdokasmäärä, sillä kunnallisvaaleista poiketen vihreilläkin on ehdokkaansa toki kaikissa eduskuntavaalien vaalipiireissä, vaikka ei jokaisessa kunnassa kunnallisvaaleissa.

Vihreiden tavoin rkp pystyi lisäämään suhteellista kannatustaan näissä vaaleissa eduskuntavaaleihin verrattuna kaikkialla maassa Lappia lukuunottamatta. Tässäkin oli varmaan syynä tämän puolueen korkea vaaliosallistuminen, minkä seurauksena osuus kaikista äänistä nousi.

Kristillisten liitto koki suuria menetyksiä monessa vaalipiirissä. Tämä on osin odotettuaakin, sillä eduskuntavaaleissa varsin laajasti useissa vaalipiireissä kampanjoineet ehdokkaat eivät osallistuneet näihin vaaleihin. Kristillisten kahdesta ehdokkaasta äänet keskittiin vain toiselle, jolloin vahvaa alueellista efektiä ei pääse syntymään. Skl menetti yli puolet suhteellisesta kannatuksestaan kuudessa vaalipiirissä. Vain Uudellamaalla puolue pystyi lisäämään suhteellista kannatustaan. Tähän oli syynä pääehdokkaan kotikunta.

Puoluekannatuksen pysyvyys 1995–1999

Europarlamenttivaalien tulosten yhteyksiä muihin samaan aikaan suoritettuihin vaaleihin tarkastellaan ensiksi ajallisena kehityksenä, lähtien vuoden 1995 eduskuntavaaleista. Taulukossa 7.3 verrataan kunnittaisia ääniosuuksia, jotka puolueille annettiin neljissä vaaleissa 1996–1999, puolueiden vuoden 1995 eduskuntavaaleissa saamiin ääniosuuksiin. Tässä korrelaatiotarkastelussa nousee kaksi puoluetta kannatuksensa pysyvyydessä ylitse muiden, nimittäin rkp ja Suomen keskusta. Rkp:n kannatus, joka on laskettu vain niistä kunnista joissa puoluetta on äänestetty, on erittäin pysyvää. Sanottu pysyvyys on käynyt ilmi aikaisemmissakin tutkimuksissa (Sänkiahho 1972b, 213). Tämä enemmänkin kulttuuriliikkeenä kuin puolueena esiintyvä ilmiö on ainutkertainen Suomen politiikassa käytännössä. Onhan liikkeen sisällä erilaisia “puolueita”, sillä sen jäsen- ja kannattajakunta koostuu hyvin erilaisista fraktioista aina “äärioikeistosta” “vasemmistoon”. Kuitenkin tämän puolueen kannatuksen pysyvyys vaalista toiseen samansuuruisena on melkein pä uskomattoman kestävä. Toisaalta vaikuttaa ruotsinkielisen yhteisön voimakas yhteisöllisyys, jonka seurauksena ruotsinkielisten sosiaalinen pääoma on vahvempi kuin suomenkielisten. Tämä yhteisöllisyys kuvastuu ruotsinkielisten suurempana sosiaalisena tyytyväisyytenä.

Keskusta, joka on toinen “kotikentän” omaava puolue, on vakaan alueellisen kannatuksen puolue. Se pystyy vanhan ja tehokkaan järjestörakenteensa turvin saamaan kaikki kannattajansa uurnille. Sille onkin muodostunut ainoaksi suureksi ongelmaksi suuriin asutuskeskuksiin “maihinnousu”. Tätä operaatiota puolue on kauan yrittänyt, mutta vielä se ei ole siinä onnistunut. Keskustan alueellisen kannatuksen muuttumattomuus on kuitenkin selvästi alentunut vuosien 1966 ja 1970 vaaleista, joten tämä puolue ei saakaan enää kannattajiaan liikkeelle yhtä vankasti kuin muinoin. (Sänkiahho 1972b, 212–213)

Taulukko 7.3

Puolueiden kuntakohtaisen ääniosuuden pysyvyys verrattuna vuoden 1995 eduskuntavaaleihin sekä verrattaessa EP-vaaleja keskenään

	KV96	EP96	EK99	EP99	EP96/EP99
SDP	.92	.92	.95	.87	.88
KESK	.94	.96	.96	.96	.96
KOK	.87	.84	.92	.88	.90
VAS	.89	.90	.93	.84	.92
VIHR	.62	.77	.74	.69	.88
RKP ^a	.99	.99	.99	.99	.99
SKL	.65	.80	.84	.63	.63
LKP	.38	.39	.53	-	-

^a RKP:n arvot on laskettu niistä kunnista, joissa puoluetta äänestettiin eduskuntavaaleissa.

Näiden kahden puolueen pysyvän kannatuksen taustalla on myös voimakas yhdenmukaisuuden paine, mikä vallitsee niiden hallitsemissa kunnissa. Nämä puolueet ovat niitä harvoja, joilla on enemmistö monessa kunnassa. Suuri enemmistö on omiaan vakiinnuttamaan kannatusta ja helpottamaan myös kansalaisten vaaliosallistumista. Päinvastaisesti tapahtuu kunnissa, joissa vallitsee kova ristipaine monen tasavahvan puolueen taistellessa vaaleissa. (Allardt 1956) Tällainen tilannehan on tavallinen niissä asutuskeskuksissa, joissa vallasta kamppailevat sdp, kokoomus ja vasemmistoliitto.

Sanotut kolme puoluetta: sdp, kokoomus ja vasemmistoliitto, omaavat nekin varsin vakaan alueellisen kannatuksen. Näillä kolmella puolueella oli kuitenkin heikentynyt yhteys kesäkuun

1999 EP-vaaleihin vuoden 1995 eduskuntavaaleista. Vasemmistoliitto ei ole pystynyt omimaan sitä edeltäviltä liikkeiltä niiden vankkaa ja pysyvää alueellista kannatusta. On myös otettava huomioon, että taulukon 7.3 korrelaatiotarkastelu ei kerro mitään mahdollisista suuristakin alueellisen kannatuksen muutoksista, jotka vaalien tulosten mukaan ovat kohdanneet kaikkia edellä mainittuja puolueita tasaisesti maan eri osissa. Näinollen sd:n ja kokoomuksen suuret kannatusmuutokset olivat alueellisesti samansuuruisia eri osissa maata.

Kun vielä vuosina 1966 ja 1970 näiden kolmen puolueen alueellinen kannatus oli hyvinkin pysyvää (kannatuskorrelaatiot vaalien välillä yleensä .95 ja ylikin), niin tämä pysyvyys on nyt laskenut uudelle tasolle. (Sänkiahho 1972b, 212–214) Leiri-Suomessa luokkajako piti kunkin puolueen äänestäjäkunnan tiukasti ”omassa pilttuussaan”, mutta uudessa postmodernissa maailmassa äänestäjät kirmailevat suhteellisen vapaasti puolueesta ja ehdokkaasta toiseen.

Vihreiden ja kristillisten alueellinen kannatus on ollut tuntuvasti alttiimpi muutoksille kuin edellä mainittujen puolueiden. Esitettyjen tulosten mukaan ei näillä puolueilla ole yhtä vankkaa kannattajakuntaa kuin muilla puolueilla, joten ne joutuvat aina vaaleissa rekrytoimaan taaksensa suuren joukon uusia äänestäjiä (ensi kertaa äänestäviä, entisiä nukkuvia tai muilta voitettavissa olevia). Yleisesti ottaen vaalien puoluekohtaiseen tulokseen vaikuttaa maassamme puolueen oman perinteisen kannattajajoukon mobilisointi äänestämään vanhaa ja tuttua puoluetta. Uudet äänestäjät ovat joissakin erityisissä tilanteissa olleet ratkaisevia, esimerkiksi vihreiden nousun aikoina, jolloin nuorten äänestysaktiivisuus oli vielä korkea. Muilta puolueilta voitetuilla äänillä on melkein pä marginaalinen merkitys vaalien lopputuloksen kannalta.

Vihreiden ja kristillisten osalta on havaittavissa, samoin kuin edellä mainittujen kolmen puolueen osalta, että vuoden 1999 europarlamenttivaalien ääniosuuksien yhteys vuoden 1995 eduskuntavaalien tulokseen oli vähäisempi kuin oli muiden vaalien yhteys vuoden 1995 vaaleihin. Poikkeuksena oli vihreiden kannatus

vuoden 1996 kunnallisvaaleissa, mikä alhainen kannatuskorrelaation arvo selittyy sillä, että kunnallisvaaleissa vihreillä ei ole kaikissa kunnissa omia ehdokkaita.

Liberaalinen kansanpuolue on oma lukunsa tässä tarkastelussa. Se ei ole pystynyt vakiinnuttamaan mitään selkeää alueellista kannatusta, mikä osaltaan myös selittää tämän vanhan ja kunniakkaan liikkeen poliittista loppua nyt tarkasteltavana ajanjaksona.

Kannatuksen perimä toistuu myös, kun tarkastellaan maasamme pidettyjä kaksia europarlamenttivaaleja. Näiden vaalien keskinäisten kannatuskorrelaatioiden arvot seuraavat hyvin muita taulukossa 7.3 esitettyjä vaalien välisiä suhteita. Suuresta äänestäjäkadosta huolimatta puolueet näyttävät varsin hyvin pystyneen pitämään oman suhteellisen kannatuksensa muuttumattomana näissä kaksissa vaaleissa, vaikka äänestysosanotto puolittui ja vaikka eri ehdokkaiden merkitys onkin EP-vaaleissa huomattava, ehkäpä merkittävämpi kuin muissa Suomen vaaleissa presidentinvaaleja lukuunottamatta. Nämä molemmat vaalit ovatkin kehittyneet enenevässä määrin liki henkilövaaleiksi. Tätä korostaa myös se seikka, että vaaleja edeltävissä ennusteissa mitataan ehdokkaiden henkilökohtaista kannatusta eikä vain puoluekannatusta kuten eduskunta- ja kunnallisvaaleissa.

Kun maamme ensimmäiset europarlamenttivaalit suoritettiin kunnallisvaalien yhteydessä vuonna 1996, äänestysprosentti oli toista luokkaa kuin toisissa EP-vaaleissa. Taulukossa 7.4 on laskettuna kuntakohtaisten ääniosuuksien väliset korrelaatiot kunkin puolueen osalta samana päivänä (1996) tai samana vuonna (1999) suoritetuissa vaaleissa. Vuonna 1999 EP-vaalit jäivät paljolti eduskuntavaalien varjoon. Juuri kun oli suoriuduttu edeltävistä vaaleista ja niitä seuranneista hallitusneuvotteluista, olivat tulossa uudet vaalit, joita jo osaltaan varjostivat tulevat presidentinvaalit, sillä olihan jo suuri osa potentiaalisista ehdokkaista kampanjoinut pitkään ja sd ja vihreät olivat jo nimenneetkin oman ehdokkaansa.

Lokakuussa 1996 toimitetuissa kaksissa vaaleissa yhteydet olivat suurelta osin samoja kuin ne, mitkä kävivät ilmi jo edellä kuvattaessa kannatuksen ajallista kehitystä, ja tämä toistui vuonna

Taulukko 7.4
Samana päivänä tai samana vuonna toimitettujen
vaalien kannatusyhteydet EP-vaaleihin

	96 KV/EP	99 EK/EP
SDP	.87	.86
KESK	.95	.94
KOK	.87	.86
VAS	.90	.83
VIHR	.64	.77
RKP ^a	.99	.99
SKL	.62	.67
LKP	.44	-

^a RKP:n arvot on laskettu niistä kunnista, joissa puolueella oli kannatusta.

1999. Rkp ja keskusta ovat tässäkin tarkastelussa aivan omassa kastissaan, sillä niiden ääniosuudet eivät paljonkaan vaihdelleet näissä vaaleissa. Niiden osalta ei ole nähtävissä suurtakaan ehdokaiden vaikutusta europarlamenttivaalien tulokseen.

Vasemmistoliitto, kokoomus ja sdp vuorostaan seurasivat näitä kahta puoluetta kannatuksensa samanlaisuudessa. Kuten edelläkin, oman ryhmänsä muodostavat taas vihreät ja kristilliset, joilla ei vuonna 1996 ollut omia ehdokkaita kaikissa kunnissa. Tämän vuoksi vihreiden kuntakohtaisen vaalikannatuksen samanlaisuus vuoden 1999 kaksissa vaaleissa olikin tuntuvasti suurempi kuin se oli vuonna 1996, sillä eduskuntavaaleissa oli kaikissa maamme kunnissa mahdollisuus äänestää vihreiden ehdokkaita. Vai joko vihreistäkin on muodostunut perinteellisen kannattajakunnan omaava puolue?

Puolueiden ääniosuuksien yhteydet

Korrelaatiokertoimien avulla on myös analysoitu puolueiden alueellista kannatusta niin, että kunnittaisten prosenttikannatusten väliset kertoimen arvot osoittavat, onko joidenkin puolueiden kannatus keskittynyt samoihin kuntiin (suuret positiiviset arvot) vai ovatko puolueet saaneet kannatuksensa täysin eri alueilta (suuret negatiiviset arvot). Taulukosta 7.5 havaitaan ensinnäkin, että äänestysprosentti oli varsin erilaisessa suhteessa eri puolueiden kannatukseen näissä kahdessa samaan aikaan suoritetussa vaalissa. Tätä selittää se, että EP-vaaleissa oli äänioikeutettuja enemmän, koska niissä saivat äänestää monet ulkosuomalaiset, joilla ei ollut äänioikeutta kunnallisvaaleissa, sekä äänestäjiksi rekisteröityneet kaikkien EU-maiden Suomessa kirjoilla olevat kansalaiset. Samalla EP-vaaleissa oli osin edellä mainitusta syystä alempi äänestysosallistuminen kuin kunnallisvaaleissa.

Kunnallisvaaleissa havaitaan edellä mainitun ristipainehypoteesin selkeästi todentuneen rkp:n äänestäjien osalta. Äänestysprosentin ja rkp:n kannatuksen välinen yhteys on todella korkea. Keskusta ei pääse läheskään samalle tasolle, vaikka senkin kannatuksen yhteys äänestysprosenttiin on positiivinen. Keskustan asema ei olekaan yhtä dominoiva kuin rkp:n omilla ydinalueillaan. Onhan rkp:lla erityisesti maaseudulla suojanaan ”kannatusmuurinsa” lisäksi kielimuurikin. Helsingissä puolue on kilpailuasetelmassa muiden puolueiden kanssa, jolloin myös suuri määrä suomenkielisiä äänestää siellä rkp:n ehdokkaita. Ruotsinkielisten suomenkielisiä korkeampi äänestysaktiivisuus on käynyt ilmi myös koko valitsijakuntaa koskevassa vuoden 1987 eduskuntavaaleja käsittelevässä tutkimuksessa. (Martikainen 1988, 33–34)

Sosiaalidemokraatit ja vihreät pystyivät huonosti aktivoimaan omia kannattajiaan, sillä niiden kannatusalueiden yhteys äänestysprosenttiin on korkean negatiivinen. Tämä sdp:n ja vihreiden aktivoimisongelma on tullut esiin muissakin tutkimuksissa.

Rkp:n kannatus oli täysin erillään muista puolueista, eniten kokoomuksesta. Ainoastaan kristillisillä ei ollut mitään alueellisen

Taulukko 7.5
Puolueiden kunnittaisten ääniosuuksien yhteydet vuoden 1996
kunnallis- ja EP-vaaleissa

	Ään%	SDP	KESK	KOK	VAS	VIHR	RKP	SKL
<i>Kunnallisvaalit 1996</i>								
SDP	-.45							
KESK	.18	-.49						
KOK	-.16	.35	-.27					
VAS	-.23	-.13	.01	-.11				
VIHR	-.36	.29	-.43	.27	.07			
RKP ^a	.81	-.77	-.45	-.86	-.67	-.59		
SKL	-.19	.12	-.03	-.07	-.13	-.01	-.12	
LKP	-.13	.10	-.13	.04	.15	.03	-.38	.03
<i>Euroopan parlamentin vaalit 1996</i>								
SDP	-.25							
KESK	.13	-.58						
KOK	.11	.40	-.37					
VAS	-.23	-.08	.03	.02				
VIHR	-.13	.47	-.59	.53	.11			
RKP ^a	.27	-.78	-.55	-.91	-.75	-.75		
SKL	-.11	.13	-.11	-.09	-.16	-.10	.04	
LKP	-.10	.27	-.17	.14	.05	.13	-.64	.16

^a RKP:n arvot laskettu niistä kunnista, joissa puoluetta äänestettiin kunnallisvaaleissa.

kannatuksen yhteyttä rkp:n kannatukseen. Rkp muodostaa Suomen poliittisella kartalla täysin oman enklaavin, johon alueeseen ei muilla puolueilla ole asiaa. On osin ihmeellistä, että tämä rkp:n segregoituminen oli vuonna 1996 voimakkaampaa europarlamentti- kuin kunnallisvaaleissa, sillä olisi olettanut, että kunnallisvaaleissa, jotka juuri ovat tärkeitä alueellisesti hegemonisessa asemassa olevalle puolueelle, tämä omaleirisyyks olisi suurempaa kuin vahvasti henkilöpainotteisissa EP-vaaleissa.

Keskusta muodostaa myös varsin omintakeisen vahvuusalueensa. Sen ääniosuudet eivät ole merkittävässä positiivisessa yhteydessä yhdenkään toisen puolueen kanssa eivätkä sen negatiivisetkaan yhteydet muihin puolueisiin olleet rkp:n luokkaa. Keskustaa kannatettiin selvästi eri alueilla kuin sd:ta, vihreitä ja rkp:ta. Myös sen kertoimet olivat itsearvoiltaan suurempia EP- kuin kunnallisvaaleissa, mitä selittää se seikka, että keskusta oli kristillisten ja eräiden pienten ryhmien kanssa EU-vastainen puolue vuoden 1994 kansanäänestyksessä. (Sänkiäho 1994) Edeltävien tutkimusten mukaan EU-vastaisuus vaikutti puolue- ja ehdokasvalintaan vuoden 1996 eurovaaleissa. (Borg 1997, vrt. myös taulukko 4.1)

Edellämäinittujen yhteyksien lisäksi on syytä panna merkille, että sd ja kokoomus olivat läheisissä kannatussuhteissa toisiinsa, ja näihin kahteen olivat läheisessä yhteydessä myös vihreät. Nämä puolueet siis saivat kannatuksensa samoista kunnista, toisin sanoen asutuskeskuksista. Vasemmistoliiton kannatus ei ollut huomattavassa yhteydessä mihinkään muuhun puolueeseen lukuunottamatta jo edellä todettua toisleirisyyttä rkp:n kanssa. Kristillisen liitonkaan kannatus ei korreloitunut muihin, paitsi negatiivisesti lkp:n kannatukseen, eli myös Skl:lla oli vasemmistoliiton tavoin varsin omintakeinen kannatuspohja.

Vuoden 1999 vaalituloksissa toistuivat osin samat yhteydet kuin vuonna 1996. Niiden korrelaatiokertoimet esitetään taulukossa 7.6. Nyt kuitenkin, vuoden 1996 tuloksista poiketen, rkp:n ääniosuuksilla ei ollutkaan vahvaa yhteyttä äänestysprosenttiin. Toisin sanoen ristipainehypoteesi ei tässä kohden todentunut entiseen

Taulukko 7.6
Puolueiden kunnittaisten ääniosuuksien yhteydet
vuoden 1999 eduskunta- ja EP-vaaleissa

	Ään%	SDP	KESK	KOK	VAS	VIHR	RKP
<i>Eduskuntavaalit 1999</i>							
SDP	-.15						
KESK	.15	-.50					
KOK	.20	.34	-.41				
VAS	-.19	-.16	-.05	-.13			
VIHR	-.09	.32	-.50	.50	-.01		
RKP ^a	-.32	-.24	-.65	-.62	-.29	-.18	
SKL	.01	.21	-.13	-.02	-.19	-.08	.06
<i>Euroopan parlamentin vaalit 1999</i>							
SDP	-.38						
KESK	.05	-.49					
KOK	-.01	.38	-.45				
VAS	-.28	.06	-.12	.04			
VIHR	-.04	.36	-.58	.64	.15		
RKP ^a	.23	-.26	-.64	-.55	-.39	-.23	
SKL	-.19	.20	-.08	.12	-.11	-.01	-.06

^aRKP:n arvot on laskettu niistä kunnista, joissa puoluetta äänestettiin eduskuntavaaleissa.

malliin. Toisaalta on otettava huomioon, että rkp:n kannatusluvut vuodelta 1999 sisältävät paljon enemmän kuntia kuin oli mukana vuoden 1996 kunnallisvaaleissa. Kunnallisvaaleissa vain harvoissa

kunnissa (63) oli mahdollista äänestää rkp:n ehdokkaita, kun taas eduskuntavaaleissa tähän pystyy neljän vaalipiirin kaikissa kunnissa (145). Tämän vuoksi rkp:n luvut sisältävät jälkimmäisessä analyysissä kuntia, joissa puolueen kannatus on varsin marginaalista. Toki EP-vaaleissa pystyi koko maassa äänestämään rkp:n ehdokkaita, mutta perinteisesti tämän puolueen kannatusta on vain niissä vaalipiireissä, joissa se on osallistunut eduskuntavaaleihin (ks. taulukot 7.1 ja 7.2).

Eduskuntavaaleissa näyttävät kokoomus ja keskusta, siis vuoden 1995 vaalien häviäjät ja nyt voittajiksi nousseet, pystyneen muita paremmin aktivoimaan oman kannattajakuntansa. Passiivisina näyttävät sen sijaan olleen rkp:n, vasemmistoliiton ja sdp:n kannattajat. Europarlamenttivaaleissa oli rkp ainut selkeästi omiaan mobilisoinut puolue, kun taas sdp ja vasemmistoliitto kärsivät varsin suuresti kannattajiensa passiivisuudesta.

Tästä muuttuneesta analyysipohjasta huolimatta taulukosta 7.6 käy vieläkin ilmi rkp:n ja muiden puolueiden kannatuksen keskittyminen eri alueille. Vuonna 1999 eivät vihreiden ja sdp:n kannatukset kuitenkaan hylkineet rkp:n kannatusta alkuunkaan siinä määrin kuin vuonna 1996.

Keskustan oma kannatusreviiri oli vuonna 1999 yhtä selkeä kuin vuonna 1996, ja nytkin reviiri oli hieman vahvempi europarlamentti- kuin eduskuntavaaleissa. Sdp:n, vihreiden ja kokoomuksen alueellisen kannatuksen samankaltaisuus näkyy näissäkin luvuissa. EP-vaaleissa kokoomuksen ja vihreiden välinen arvo (.64) on korkein positiivinen (alueellinen samanlaisuus) korrelaatio-kertoimen arvo mitä näissä neljissä analysoiduissa vaaleissa on tullut esiin.

Vasemmistoliiton ja kristillisten kannatuksen riippumattomuus muista tulee jälleen ilmi taulukosta 7.6. Kristillisen liiton kannatus oli kuitenkin selvästi enemmän nyt kuin vuonna 1996 sidoksissa sosiaalidemokraattien kannatukseen ja yhä edelleen irti vasemmistoliiton kannatuksesta.

Tarkasteltaessa sitä kunnittaista suhteellisen kannatuksen muutosta, joka tapahtui kaksien europarlamenttivaalin välillä,

Taulukko 7.7
Ääniosuuksien pysyvyys vuosien 1999 ja 1996
europarlamenttivaalien välillä kunnittain

	Ään%	SDP	KESK	KOK	VAS	VIHR	RKP	Keski- arvo	Hajonta
<i>Suhteellinen muutos 1999–1996</i>									
Ään%								-28.0	3.8
SDP	-.06							-2.6	4.3
KESK	.12	-.31						-.1	6.1
KOK	-.14	-.14	-.55					3.8	4.2
VAS	-.03	-.21	-.17	.05				-1.4	2.3
VIHR	-.10	-.23	-.30	.21	-.05			2.8	2.5
RKP ^a	.23	-.24	-.12	-.12	.06	-.12		.6	2.7
SKL	-.00	-.16	-.14	-.08	-.09	.04	-.03	-.8	2.3

^a RKP:n arvot on laskettu niistä kunnista, joissa puoluetta äänestettiin eduskuntavaaleissa.

havaitaan taulukosta 7.7, että vaikka keskustan suhteellinen kokonaiskannatus pysyi liki muuttumattomana, sen ääniosuuksissa tapahtui suuria muutoksia eri kunnissa. Suhteellisen kannatuksen muutoksen hajonta oli peräti 6,1 prosenttiyksikköä. Tämä arvo on jopa suurempi kuin hajonta oli kuntien äänestysprosentin vaihtelussa. Maamme kuntien äänestysprosentin keskiarvo laski vuonna 1999 peräti 28 prosenttiyksikköä pienemmäksi kuin se oli vuonna 1996. Keskustan ääniosuuksien muutoksen vaihteluväli oli todella huomattava (+29 – -20 prosenttiyksikköä).

Edellä osoitettu äänestysaktiivisuuden ja rkp:n ääniosuuden suhde näkyy tässäkin analyysissä. Jälleen niissä kunnissa, joissa äänestysprosentti laski vain vähän, rkp menestyi suhteellisesti paremmin vuonna 1999 kuin vuonna 1996. Vihreät eivät nyt

kärsineet alhaisesta äänestysaktiivisuudestaan yhtä paljon kuin muissa vaaleissa. Edeltävien tutkimusten mukaanhan tämän puolueen ja rkp:n kannattajat ovat muita useammin hakeneet samastumiskohteensa maan rajojen ulkopuolelta, joten he näkevät EU:ssa myös selkeän kulttuurisen ulottuvuuden. (Sänkiaho & Säynäsallo 1994a, 107–109)

Korkein kahden puolueen kannatusmuutosten välinen korrelaatio on keskustan ja kokoomuksen välinen -.55. Tämän korrelaation mukaan kokoomus lisäsi suhteellista ääniosuuttaan erityisesti siellä, missä keskusta hävisi ja päinvastoin: kokoomus menetti kannatustaan kunnissa, joissa keskusta pystyi kartuttamaan ääniosuuttaan. Samankaltainen yhteys keskustan kannatuksen muutoksilla oli myös sdp:n ja vihreiden kannatuksen muutoksiin, joskaan näiden puolueiden osalta keskinäiset riippuvuudet eivät olleet yhtä suuria.

Sdp:n poikkeuksellisen suurta vaalitappiota eivät siis selitä puolueen menetykset yksinomaan kokoomukselle tai muullekaan tietylle puolueelle, vaan sosiaalidemokraattien suhteellisen kannatuksen väheneminen oli jonkinlaisessa yhteydessä kaikkiin analyysissa mukana oleviin puolueisiin.

Kokoomuksen ääniosuuksien muutokset liittyivät paitsi voimakkaan negatiivisesti keskustan kannatusmuutoksiin myös positiivisesti vihreiden kannatusmuutoksiin. Kokoomus ja vihreät pystyivät vuonna 1999 lisäämään suhteellista ääniosuuttaan samoilla alueilla eli maamme asutuskeskuksissa.

Äänen keskittyminen valituille ehdokkaille

Seuraavassa tarkastellaan valittujen ehdokkaiden kannatusta erityisesti kotivaalipiirissään. Onhan vaalipiiri keskeinen vaalityön toiminta-alue, jonka puitteissa suurin osa valituista ehdokkaista on jo joutunut tekemään töitä kansanedustajain vaaleissa. Vuotta 1996 koskevassa analyysissa havaitaan (taulukko 7.8), että äänestäjät keskittivät äänensä huomattavassa määrin valituksi

tulleille ehdokkaille. Useassa puolueessa valitut saivat yli 70 prosenttia puolueelle annetuista äänistä. Vuoden 1991 eduskuntavaaleissa vastaava prosentti oli 50. Europarlamenttivaaleissa näyttää äänten keskittyminen siis tuntuvasti eduskuntavaaleja suuremmalta. Tähän ovat yhtenä syynä EP-vaalien suuret vaalikulut, sillä vain harvalla ehdokkaalla on taloudellisia mahdollisuuksia kampanjoida koko maassa. Nämä usein pääkaupunkiseudulle keskittyvät ehdokkaat, jotka monesti ovat jo muutoinkin julkisuudesta tunnettuja, saavat näinollen tasaista kannatusta koko maassa.

Yhtenä tärkeänä äänten keskittämistekijänä voidaan pitää myös ennen vaaleja julkaistuja mielipidemittauksia. Europarlamenttivaaleihin liittyy sellainen piirre, että vaaleja edeltävissä kannatusmittauksissa ei ilmoiteta ainoastaan puolueiden arvioituja kannatusosuuksia, vaan lisäksi lehdissä käsitellään hyvinkin laajasti myös eri ehdokkaiden kannatusta. Tämän vuoksi EP-vaalien äänestäjillä oli jo etukäteen kuva siitä, ketkä ehdokkaat olivat potentiaalisia läpimenijöitä.

Erityisen huomattavasti äänet keskittyivät vuonna 1996 keskustan ja vasemmistoliiton listoilta valituille ehdokkaille. Vasemmistoliiton äänten keskitys johtuu Esko Seppäsestä, jolle annettiin poikkeuksellisen suuri osuus hänen oman puolueensa kaikista äänistä. Seppänen sai suurta etua hallituksen juuri vaalien edellä tekemästä markan ecu-liitännästä, mitä voimakkaasti vastustanut Seppänen pystyi hyödyntämään omassa kampanjassaan. Keskusta ja rkp ovat perinteisesti olleet puolueita, joiden äänestäjät ovat eduskuntavaaleissa halunneet äänestää varmasti läpimeneviä ehdokkaita. Näiden puolueiden äänestäjät ovatkin ilmoittaneet haastattelututkimuksissa, että he pitävät läpimenomahdollisuutta yhtenä keskeisenä ehdokkaan valinnan perustana. Vuoden 1991 eduskuntavaaleissa yli 60 prosenttia keskustan ja rkp:n äänestäjistä piti varmana oman ehdokkaansa läpimenoa. (Pesonen ym. 1993, 371)

Vihreiden Heidi Hautala pystyi keräämään suuren osan puolueensa äänistä, sillä jo etukäteen oli melko selvää, että vihreistä

Taulukko 7.8

*Vuonna 1996 valittujen europarlamentaarikkojen
henkilökohtaisten äänten osuus puolueen äänistä koko maassa
ja omassa vaalipiirissä sekä omassa vaalipiirissä saatujen
äänten osuus heidän kaikista henkilökohtaisista äänistään
(prosentteina)*

	Koko maa: omat äänet/ puolueen äänet	Vaalipiiri: omat äänet/ puolueen äänet	Yhteensä: vaalipiiri/ koko maa
Kirsi Piha	32.4	38.4	16.6
Marjo Matikainen-Kallström	17.0	27.7	29.2
Raimo Ilaskivi	8.8	14.5	23.1
Jyrki Otila	5.3	23.9	46.9
KOK yhteensä	63.5		
Paavo Värynen	28.8	33.0	7.7
Sirkka-Liisa Anttila	20.6	62.5	17.4
Mirja Rynnänen	15.7	76.5	46.1
Kyösti Virrankoski	9.9	64.5	89.2
KESK yhteensä	75.0		
Pertti Paasio	24.6	59.4	25.1
Jörn Donner	16.7	28.2	27.0
Riitta Myller	13.5	91.3	40.4
Reino Paasilinna	11.2	22.7	21.1
SDP yhteensä	66.0		
Esko Seppänen	64.4	62.1	9.4
Outi Ojala	8.5	27.1	31.0
VAS yhteensä	72.9		
Heidi Hautala	49.0	53.4	27.6
Astrid Thors	30.6	38.0	18.1

menisi läpi vain yksi ehdokas. Rkp:n sisällä käytiin selkeä vaalitaisto, sillä valittu ehdokas sai vain 30,6 prosenttia puolueensa äänistä. Rkp:n sisällä taistelivat keskenään myös EU:n kannattajat ja vastustajat.

Taulukosta 7.8 näkyy, että neljän ehdokkaan läpimeno oli vuonna 1996 suurelta osin kiinni heidän omasta vaalipiiristään saamistaan äänistä. He saivat koko äänisaalistaan yli 40 prosenttia tältä yhdeltä alueelta. Nämä vaalipiirit eivät ole – Kyösti Virrankosken Vaasaa lukuunottamatta – edes mitään suuria, lukumääräisesti huomattavan äänestäjäpotentiaalin omaavia alueita. Yleisehdokkaista sen sijaan Paavo Väyrynen ja Seppänen saivat alle kymmenen prosenttia äänistään kotivaalipiirissään.

Valittujen joukossa oli peräti seitsemän, jotka osoittautuivat maakunnallisiksi ehdokkaiksi saatuaan omassa vaalipiirissään yli puolet puolueensa äänisaaliista. Yksi ehdokas (Seppänen) sai omassa vaalipiirissään suhteellisesti vähemmän puolueensa äänistä kuin hän sai koko maassa. Todellinen “maakuntakeisarinna” oli Pohjois-Karjalan Riitta Myller, jonka äänisaalis sdp:n äänistä oli vaalipiirissä 91,3 prosenttia. Yli seitsemänkymmenen prosentin osuuden puolueensa äänistä sai lisäksi keskustan Mirja Rynänen Kuopion vaalipiirissä. Keskustan ehdokkaiden maakuntahenkisyys näkyi myös siinä, että Kyösti Virrankoski (64,5 %) ja Sirkka-Liisa Anttila (62,5 %) olivat omissa vaalipiireissään perinteisen keskustalaisen äänen keskittämisen kohteina. Ehdokkaista Virrankoski tulikin valituksi nimenomaisesti oman vaalipiirinsä äänillä. Valintaa edelsi suomenkielisellä Pohjanmaalla Virrankosken valinnan puolesta käyty mittava kampanja, johon oli valjastettu kaikki keskustalaiset voimat maakuntalehti Ilkasta lähtien.

Esitetyt tulokset varmentavat jo edellä luvussa 4 esitetyt, haastatteluihin perustuvat tiedot, joiden mukaan erityisesti keskustalaisten äänestäjien päätöksiin vaikuttivat vuonna 1996 maatalous- ja aluepolitiikkaan liittyvät asiat.

Vuoden 1999 europarlamenttivaaleissa äänen keskittyminen valituille edustajille lisääntyi huomattavasti edellisiin vaaleihin verrattuna. Tämän aiheutti varsinkin vaaliliitto, jonka rkp ja kristil-

Taulukko 7.9

*Vuonna 1999 valittujen erueparlamentaarikkojen
henkilökohtaisten äänten osuus puolueen äänistä koko maassa
ja omassa vaalipiirissä sekä omassa vaalipiirissä saatujen
äänten osuus heidän kaikista henkilökohtaisista äänistään
(prosentteina)*

	Koko maa: omat äänet/ puolueen äänet	Vaalipiiri: omat äänet/ puolueen äänet	Yhteensä: vaalipiiri/ koko maa
Marjo Matikainen-Kallström	34.2	39.3	28.1
Ari Vatanen	18.7	-	-
Ilkka Suominen	12.2	15.3	21.0
Piia-Noora Kauppi	5.8	30.8	25.5
KOK yhteensä	70.9		
Paavo Väyrynen	24.2	36.6	9.2
Kyösti Virrankoski	18.9	83.1	67.7
Samuli Pohjamo	9.6	53.7	36.3
Mikko Pesälä	9.1	47.8	25.3
KESK yhteensä	61.8		
Reino Paasilinna	28.9	45.3	19.4
Riitta Myller	21.6	93.9	27.1
Ulpu Iivari	10.9	22.3	25.5
SDP yhteensä	61.4		
Heidi Hautala	69.3	70.6	28.6
Matti Wuori	16.1	19.4	33.8
VIHR yht.	85.4		
Esko Seppänen	53.2	53.0	12.6
Astrid Thors	96.4	98.1	19.1
Eija-Riitta Korhola	94.8	97.0	15.1

liset solmivat keskustan kanssa, jolloin kummankin pienen vaali-liittokumppanin äänet keskittyivät liki kokonaan puolueen pää-ehdokkaalle. Niiden yhteensä kolme muuta ehdokasta olivat tavanomaisia "täyte-ehdokkaita", jotka eivät käyneet todellista vaalikampanjaa. Tämän ohella keskittyminen lisääntyi suuresti kokoomuksessa ja vihreillä, joiden valituksi tulleet ehdokkaat saivat yli 70 prosenttia puolueen äänistä. Hautala puolestaan sai yksin 69,3 prosenttia vihreiden äänistä, sillä ennakkoon oli arveltu, että tämä puolue saa vain yhden paikan Euroopan parlamentissa.

Keskustassa ja sdp:ssä äänet hajaantuivat nyt enemmän kuin 1996. Niille oli ennakoitu osin parempaa vaalitulosta, minkä perusteella äänestäjät myös pitivät useampia ehdokkaita mahdollisina läpimenijöinä.

Oman vaalipiirin äänten merkitys ehdokkaiden koko ääni-saaliissa väheni, sillä nyt vain Virrankoski (67,7 %) sai omassa vaalipiirissään enemmän kuin 40 prosenttia kaikista äänistään. Yli kolmenkymmenen prosentin osuuden sai lisäksi kaksi muuta ehdokasta, Samuli Pohjamo ja Matti Wuori. Kaikki kolme olivat suurista vaalipiireistä, joissa on suhteellisen paljon äänestäjiä. Vuoden 1996 vaaleissahan muutama pienempienkin vaalipiirien ehdokas turvasi läpimenonsa oman vaalipiirinsä äänillä.

Samalla kun ehdokkaiden ääniosuus laajeni oman vaalipiirin ulkopuolelle, heidän osuutensa oman puolueen äänistä kasvoi heidän omassa vaalipiirissään. Oli selvää, että Euroopan parla-mentin jäsenenä jo olleet ehdokkaat saivat maan laajuista julki-suutta ja sen kautta ääniä myös oman vakiintuneen kannatus-alueensa ulkopuolelta.

EU:n tukialueiden ehdokkaat lisäsivät tuntuvasti kannatustaan omilla alueillaan, sillä onhan paikallisten projektien eteenpäin vieminen eräs keskeinen MEP:n tehtävä Brysselissä ja Stras-bourgissa. Tämä alueellisen intressin vaaliminen ja siitä tiedotta-minen on omiaan lisäämään ehdokkaan kannatusta omalla alueellaan. Myller pystyi lisäämään oman osuutensa niistä äänistä, jotka sdp sai Pohjois-Karjalassa, 91,3 prosentista 93,9 prosenttiin, vaikka noin korkeassa osuudessa luulisi jo olevan vastassa sellainen

“kattovaikutus”, että osuutta on enää mahdotonta lisätä. Vastaavasti vaalien tyypillisin oman vaalipiirinsä ehdokas, Virrankoski, lisäsi osuuttaan puolueensa äänisaaliista omassa vaalipiirissään 64,5 prosentista 83,1 prosenttiin.

Istuvista europarlamentaarikoista myös muut kuin nämä EU:n rakennerahaston tavoitealueilta olleet ehdokkaat lisäsivät osuuttaan niistä äänistä, jotka heidän oma puolueensa sai heidän vaalipiirissään. Heihin kuuluivat valituksi tulleista ehdokkaista Reino Paasilinna, Heidi Hautala, Marjo Matikainen-Kallström ja Paavo Väyrynen.

Ehdokkaiden ääniosuuksien yhteydet

Ehdokkaiden kannatuksen yhteyksiä voidaan analysoida faktori-analyysillä (Sänkiäho 1969). Näin saadaan selville eri ehdokkaiden kannatuksen keskittyminen samoille alueille tai heidän kannatus-tensa eriytyminen toisistaan. Tähän analyysiin otettiin mukaan yli 20 000 ääntä saaneet ehdokkaat vuoden 1996 vaaleista ja yli 10 000 ääntä saaneet vuodelta 1999. Rajausten johdosta ei mukana ole suurta määrää monessa kunnassa ilman ääniä jääneitä ehdokkaita, sillä tapausten kasautuminen johonkin tällaiseen ääri-luokkaan vinouttaisi analyysin tuloksia. Pienten äänimäärien keräily myös perustuu paljolti satunnaishajontaan, vailla yhteyttä mahdollisiin laajempiin valintaperusteisiin.

Faktorianalyysin menetelmäksi valittiin tässä yhteydessä pää-komponenttianalyysi, sillä tarkoituksena oli tarkastella ehdokkai-den kokonaiskannatusta eikä ainoastaan yhteisvaihteluun sisälty-vää kannatusta. Tulokset ovat taulukoissa 7.10 ja 7.11.

Vuoden 1996 vaalien yhteensä 207 ehdokkaasta 29 ehdokasta sai yli 20 000 ääntä. Näiden ehdokkaiden suhteellisten kuntakoh-taisten kannatuslukujen välisiin korrelaatiokertoimiin perustuen laskettiin pääkomponenttianalyysillä heidän alueellisen kannatuk-sensa ulottuvuudet. Rotaation jälkeen (taulukko 7.10) kokonais-selitysasteeksi tuli 71,9 prosenttia. Näin ollen vain vähäinen osa

ehdokkaiden kokonaiskannatuksesta jää selittämättä näillä kahdeksalla ulottuvuudella.

Ensimmäiselle ulottuvuudelle tuli kaikkiaan 11 ehdokasta. He kaikki, yhtä (Jyrki Otila, kok) lukuunottamatta, asuvat pääkaupunkiseudulla, jonne myös heidän kannatuksensa keskittyi. Useat näistä myös yleisehdokkaiksi luonnehdittavista saivat kannatusta muillakin analyysin ulottuvuuksilla.

Toisella pääkomponentilla olevat ehdokkaat ovat kotoisin Pohjois-Suomesta. Tässäkin siis näkyy vaaleihin liittyvä alueellisen kannatuksen keskittymisluonne. Tälle ulottuvuudelle tuli myös Pertti Paasio, sd, jonka kannatus ei kuitenkaan ole keskittynyt pohjoisen alueelle, vaan latauksen etumerkin mukaan (poiketen muista tällä olevien ehdokkaiden arvoista) hän ei saanut sieltä kannatusta. Faktorilatauksen etumerkki ei sellaisenaan kerro mitään ulottuvuuden ja kannatuksen yhteydestä eli tässäkin tapauksessa Pohjois-Suomessa kannatusta saaneet ehdokkaat saavat negatiiviset arvot tällä ulottuvuudella, mikä ei ole merkki tällä alueella vähäisestä kannatuksesta, vaan samanmerkkiset lataukset kertovat näiden ehdokkaiden kannatuksen alueellisista yhteyksistä. Kolmas ulottuvuus on poikkeus tästä alueellista linjasta. Se saa nimekseen ruotsinkielisyyden. Toki siihenkin liittyy voimakas alueellisuus, mutta hajautuneena usealle ruotsinkieliselle alueelle.

Neljäs on taas selkeä yhtä aluetta, Pohjois-Karjalaa, kuvaava ulottuvuus, vaikka ehdokkaista toinen (Pekka Puska, kesk) onkin Helsingistä. Hänen Pohjois-Karjala -tutkimuksensa näyttää yhä pysyneen äänestäjien mielessä ja onhan hän toiminut myös alueen kansanedustajana ja sai nytkin 9 042 ääntä tästä vaalipiiristä. Vaalipiirin ääniharava oli toinen tällä ulottuvuudella esiintyvä ehdokas Myller, sd, 26 293 äänellään.

Viidennelle ulottuvuudelle on annettu nimeksi keskinen Suomi, kun nimellä ei tarkoiteta ainoastaan silloista Keski-Suomen lääninä ja vaalipiiriä, vaan siihen kuuluvat myös Kuopion ja Mikkelin vaalipiirit, joihin tälle ulottuvuudelle sijoittuneiden ehdokkaiden kannatus keskittyi. Tällekin ulottuvuudelle tuli yksi ehdokas

Taulukko 7.10

*Vuoden 1996 europarlamenttivaaleissa yli 20 000 ääntä
saaneiden ehdokkaiden suhteellisen kannatuksen väliset
yhteydet pääkomponenttianalyysillä ja varimax-rotatiolla
laskettuna*

Faktorit	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Hautala VIHR	.87		.21					
Wuori VIHR	.85							
Iloniemi NS	.84							
Piha KOK	.83	.19			.22		.23	
Laurila KOK	.79	.29			.30			
Matikainen-Kallström KOK	.77	.19				.28	.22	
Paasilinna SDP	.71			.20			.23	.23
Ilaskivi KOK	.69	.29			.30			
Iivari SDP	.63			.23			.22	.20
Ojala VAS	.62				-.34	-.39		
Otila KOK	.53	.16	-.28			-.20	-.32	
Jouppila KOK		-.86				-.15		
Pohjamo KESK	-.19	-.80			.17			
Väyrynen KESK	-.29	-.55	-.24				.22	
Keskitalo KESK		-.45	-.43	.26	.24		.33	
Paasio SDP	.31	.43		.23	.37	-.24	.265	.22
Homen RKP			.88					
Donner SDP	.32	.16	.81					
Thors RKP	-.18		.77				-.45	
Müller SDP				-.92				
Puska KESK	-.17			-.92				
Ryynänen KESK	-.23	-.15		-.16	-.70			.17
Kankaanniemi SKL		.22	-.15		-.59			
Anttila KESK		.42	-.32	.23	.53		.21	.33
Hurskainen SDP	.16					.68		
Rehn KESK			-.16			.63		.18
Seppänen VAS	.27	-.33	-.23		-.21	-.54	.27	.28
Norrmann RKP	-.28		.24				-.76	
Virrrankoski KESK	-.21							-.91
Kumuloituva selitysprosentti	23.6	33.3	42.9	50.3	56.6	62.6	67.4	71.9

Faktorit: I Pääkaupunkiseutu

IV Pohjois-Karjala

VII Ruotsinkielinen EU-vastaisuus

II Pohjois-Suomi

V Keskinen Suomi

VIII Pohjanmaa

III Ruotsinkielisyys

VI Saimaan seutu

Taulukko 7.11

Vuoden 1999 europarlamenttivaaleissa yli 10 000 ääntä saaneiden ehdokkaiden suhteellisen kannatuksen väliset yhteydet pääkomponenttianalyysillä ja varimax-rotatiolla laskettuna

Faktorit	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Hautala VIHR	.87							
Paasilinna SDP	.82		.23				.17	
Matikainen-Kallström KOK	.81		.22			.27		
Wuori VIHR	.81				.16		-.16	
Iivari SDP	.76		.16	-.21	-.16			
Suominen KOK	.63					.45		
Hautala-Jokela KESK	-.16	.89						
Virrankoski KESK	-.28	.82						
Kumpula SDP		.81						
Otila KOK	.22		.86					
Ilvitsky VAS			.80					
Virtanen KIPU	.28		.77				.22	
Kauppi KOK	.17			.85				
Pentikäinen KESK	-.22			.78				
Pohjamo KESK	-.25			.77	-.20			
Myller SDP		-.20			.83			
Vatanen KOK	.33				.70	.19		
Korhola SKL			.16	-.21	.48	-.27		
Siiskonen KESK		-.17		-.16	.35			.19
Kaunisto KESK						.86		
A. Paasio SDP	.31					.78		
Thors RKP	-.16	-.23	-.17	-.28	-.37	-.17	-.72	-.27
Väyrynen KESK	-.34	-.23			-.17		.72	
Seppänen VAS	.21						.67	-.39
Pesälä KESK								.81
Procopé KESK								.68
Kumuloituva selitysprosentti	17.4	29.6	35.6	44.2	51.6	58.7	65.2	71.0

Faktorit: I Pääkaupunkiseutu
IV Oulun seutu
VII Pohjoinen EU-vastaisuus

II Pohjanmaa
V Itä-Suomi
VIII Kymi

III Pirkanmaa
VI Turun seutu

Taulukoissa mainittu vain yli .15 latausten arvot
Valitut ehdokkaat lihavoituna

(Sirkka-Liisa Anttila, kesk), jolta puolestaan puuttui alueen kannatusta. Seuraava alueellinen ulottuvuus on Saimaan seutu. Sinne keskittyi Sinikka Hurskaisen, sd, ja Olli Rehnin, kesk, kannatus. Samalla ulottuvuudella on myös Esko Seppänen, vas, mutta myös hän erimerkkisellä latauksella niin, että häntäkin kannatettiin muualla kuin Saimaan seudulla.

Kaksi muuta analyysin ulottuvuutta ovat kumpikin selittämässä vain yhden ehdokkaan kannatusta. Molempien kannatus oli keskittynyt Pohjanmaalle. Ralf Norrman sai yhteensä 20 815 äänestään Vaasan vaalipiiristä peräti 18 898. Virrankosken äänet keskittyivät niin ikään voimakkaasti samaan vaalipiiriin, mutta alueen suomenkielisiin kuntiin. Norrman oli selvästi rkp:n maanviljelijäväestön ehdokas, sillä hän esiintyi selkeän kriittisesti Euroopan unionia kohtaan (faktori VII). Tässä suhteessa hän poikkesi suuresti muista rkp:n ehdokkaista.

Kuten edellä jo kävi ilmi, kolmen valituksi tulleen ehdokkaan kannatus ei varsinaisesti keskittynyt millekään eniin tulleista alueellisista ulottuvuuksista. Paasio ja Seppänen olivat puolueitensa pääehdokkaita, joiden kannatusta kuvaa enemmän heidän puolueensa perinteinen kannatus kuin yhden ehdokkaan henkilökohtainen kannatus. Usean ehdokkaan kannatus keskittyi näissäkin vaaleissa voimallisesti vain joillekin alueille. Anttilaa voidaan niin ikään pitää puolue-ehdokkaana, vaikka Väyrynen sai keskustalaisten ääniä häntä enemmän.

Yllättävän harvalla ehdokkaalla oli tämän analyysin mukaan merkittävää kannatusta usealla eri alueella. Sellaisia ehdokkaita oli kahdeksan ja heidänkin merkittävä kannatuksensa tuli vain kahdelta alueelta. Usealla ehdokkaalla oli kylläkin merkittävä faktorilataus usealla ulottuvuudella, mutta monessa tapauksessa se osoitti etumerkkinsä mukaan, että ehdokas ei saanut alueelta kannatusta. Hautalan kannattajia oli pääkaupunkiseudun lisäksi ruotsinkielisissä kunnissa, Matikainen-Kallström sai pääkaupunkiseudun lisäksi kannatusta myös Saimaan seudulta ja toinen pääkaupunkilainen Outi Ojala oli suhteellisen suosittu myös keskisessä Suomessa.

Monen ruotsinkielisen ehdokkaan kannatus jakautui usealle alueelle. Jörn Donner oli pääkaupunkiseudun ja ruotsinkielisen alueen ehdokas. Astrid Thors ja Ralf Norrman saivat kannatusta ruotsinkielisistä kunnista, mutta suhteellisen niukasti pääkaupunkiseudulta.

Mirja Ryynästä äänestettiin hänen kotialueensa keskisen Suomen (Kuopion vaalipiiri) lisäksi naapurialueella Pohjois-Karjalassa. Hurskaisen toinen kannatusalue oli hänen asuinalueensa Saimaan seudun ohella pääkaupunkiseutu.

Vuoden 1999 vaaleissa oli 140 ehdokasta, joista 26 sai yli 10 000 ääntä. Heitäkin koskevan faktorianalyysin menetelmäksi valittiin pääkomponenttianalyysi ja suoritettujen faktoroinnin jälkeen analyysia jatkettiin varimax-rotatiolla. Siihen otettiin jälleen kahdeksan faktoria, sillä näillä kahdeksalla ulottuvuudella oli ominaisarvo yli ykkösen eli ne kaikki selittivät enemmän kuin yhden ainoan ehdokkaan kokonaiskannatusta. Analyysiin valittujen kahdeksan faktorin kokonaisselitysaste on taas korkea, nyt tasan 71 prosenttia.

Analyysi osoittaa, että myös vuoden 1999 EP-vaaleissa ehdokasvalinnan perustana oli voimakas alueellisuus, sillä kaikki ulottuvuudet – yhtä sääntöä vahvistavaa poikkeusta lukuunottamatta – osoittautuvat alueellisiksi. Ulottuvuuksien sisältöä kuvaavat nimet ovat taulukossa 7.11. Kaikki nimet eivät siinä ole samoja kuin ne, jotka esitettiin edellisessä analyysissa; muunmuassa ruotsinkielisyys-ulottuvuus ei enää esiinny taulukossa 7.11 ja Pirkanmaa ja Turun seutu tulivat siihen uusina ulottuvuuksina.

Melkein kaikkien ehdokkaiden kannatus keskittyi yhdelle, yleensä oman asuinalueen määrittämälle ulottuvuudelle. Ainut ei-alueellinen ulottuvuus on seitsemäs (pohjoinen EU-vastaisuus), jolla latautuivat Väyrynen ja Seppänen sekä lisäksi negatiivisesti Thors. Kaksi ensinmainittua europarlamentaarikkoa keräsivät jälleen EU-vastaisuudellaan ääniä alueilla, joissa Euroopan unionia vastustettiin jo vuoden 1994 kansanäänestyksessä. Thors sijoittuu tälle ulottuvuudelle siksi, että hänen kannatuksensa osoittautui EU-vastaisuuden vahvimaksi vastakohtaksi. Niin kuin edellä

on esitetty, rkp:n kannatus (likipitäen sama kuin Thorsin kannatus) on erillään muiden puolueiden kannatuksesta. Rkp oli jo EU-kansanäänestyksessä kokoomuksen ohella maan EU-myönteisin puolue. Ainoana huomattavana EU-vastaisena fraktion sen sisällä olivat edellämainitut Pohjanmaan ruotsinkieliset maanviljelijät. (Sänkiahö 1994, 168–169)

Pääkaupunkiseutu on jälleen ensimmäinen esiin tulleista ulottuvuuksista. Vaikka se (alueellisesti laajasti käsitettynä) ei selittänyt kokonaisvaihtelua yhtä paljon kuin 1996, taulukko 7.11 osoittaa hyvin sen dominoivan aseman. Kaikki kuusi tälle kannatusulottuvuudelle sijoittuvaa ehdokasta tulivat valituksi. Heistä kaksi (Paasilinna ja Matikainen-Kallström) sai kannatusta myös Pirkanmaalla, Paasilinna myös pohjoisen EU-vastaisuudella, mutta luultavasti sielläkin enemmän EU:n kannattajilta kuin vastustajilta. Ilkka Suomiselle tuli huomattavaa kannatusta pääkaupunkiseudun lisäksi Turun seudulta. Pääkaupunkiseudulla on sen verran runsaasti äänestäjiä, että sillä hankittu kannatus mahdollistaa usean ehdokkaan läpimenon.

Muiden alueiden ehdokkaista latautuivat ensimmäisellä ulottuvuudella kokoomuksen Ari Vatasen, Jyrki Otilan ja Piia-Noora Kaupin kannatukset. Tämä myös osaltaan selittää heistä kahden läpimenoa. Samalla Vatanen oli ilmeinen yleisehdokas, sillä hän sai tämän analyysin mukaan huomattavaa kannatusta oman kannatusalueensa itä-Suomen lisäksi myös Turun seudulla. Vasemmistoliiton Seppänen sai niinkään kannatusta pääkaupunkiseudulla, mikä kartutti hänen suurta äänisaalistaan. Sdp:n Antti Paasiokin sai Turun seudun lisäksi huomattavaa kannatusta pääkaupunkiseudulla, mutta se ei riittänyt läpimenoon. Valitsematta jäi myös kipun ”Velto” Virtanen, joka Pirkanmaan lisäksi sai kannatusta myös pohjoisen EU-vastaisuuden ulottuvuudella.

Pohjanmaa on varsin erikoinen poliittinen alue, sillä tällä ulottuvuudella olevat ehdokkaat eivät saaneet huomattavaa kannatusta muilla alueilla. Pohjanmaan maakunta näyttää olevan ainakin europarlamenttivaaleissa omintakeinen nurkkakunta. Sen alueella

kannatetaan voimakkaasti omia ehdokkaita ja laajan maakunnan tuki jopa riittää yhden ehdokkaan läpimenoinkin.

Myös Pirkanmaa muodosti vuonna 1999 oman kannatus-alueensa, mutta tällä alueulottuvuudella, toisin kuin Pohjanmaalla, latautui muidenkin kuin alueen omien ehdokkaiden kannatus. Tampereen tienoilla äänestettiin suuressa määrin myös maakunnan ulkopuolisia ehdokkaita.

Oulun seutu ja itä-Suomi puolestaan olivat sisäänpäinlämpiäviä, sillä vain yksi ulkopuolinen ehdokas, pääkaupunki-seudun Wuori, sai tämän analyysin mukaan huomattavaa kannatusta itä-Suomesta; Oulun seudulla ei saanut kukaan. Itä-Suomessa, esimerkiksi Pohjois-Karjalan vaalipiirin alueella, Myller sai käytännöllisesti katsoen kaikki sd:lle annetut äänet.

Turun seutu ja Kymi toki äänestivät myös omia ehdokkaitaan, mutta kummallakin alueella annettiin huomattavaa kannatusta myös alueiden ulkopuolisille ehdokkaille.

Johtopäätökset

Vahva poliittinen alueellisuus, joka on ollut tunnusomaista kaikille Suomen vaaleille ja EU-kansanäänestykselle, jatkui maamme kaksissa europarlamenttivaalissa. Osin tällaisen kannatuksen vakauden selittävät varsin muuttumattomat yhteiskunnalliset rakenteet. Jos maamme jaetaan neliökilometrin kokoisiin alueellisiin ruutuihin, sellaisista ruuduista ainoastaan viisi prosenttia kasvaa asukasmäärältään. Siten vain pieni osaa maamme on ”hallitun rakennemuutoksen” kohteena. Yli puolessa näistä alueista ei ole tapahtunut vuosikymmeneen mitään muutosta. Maamme aluekehitys muodostaakin nykyisessä rakennemuutoksessa varsin muuttumattomia rakenteita.

Puolueiden europarlamenttivaaleissa saaman kannatuksen yhteydet muiden vaalien tuloksiin ovat olleet selvät, vaikka EP-vaalit poikkeavatkin suuresti muista vaaleista erityisesti maan ollessa niissä yhtenä vaalipiirinä ja useiden ehdokkaiden ollessa

tunnettuja julkisuuden henkilöitä. Ei edes äänestysprosentin aleneminen vuoden 1999 EP-vaalissa murtanut tätä puolueiden alueellisen kannatuksen yhteyttä.

Äänestäjien alueellinen samastuminen on yhä, suomalaisuuden ohella, valtaosaltaan paikallista ja maakunnallista. Vain rkp:n ja vihreiden kannattajissa on tutkimusten mukaan muita suomalaisia enemmän kansainvälisesti suuntautuneita henkilöitä, joiden samastuminen voi kohdentua Eurooppaan tai kosmopoliittisesti koko maailmaan. Näiden puolueiden olikin tuntuvasti helpompi aktivoida kannattajansa äänestämään erityisesti vuoden 1999 vaaleissa kuin ”nurkkapatrioottisten” puolueiden. Suomalaiset ovat yhäti ennemminkin ’Saarijärven Paavoja’ ja ’Koskelan Jusseja’ kuin ’Liikasen Ekejä’ tai ’Rehnin Olleja’. Omaan kuntakeskukseen on lyhyempi matka kuin Brysseliin.

Vaaliehdokkaiden kannatuksen kuntapohjainen analysointi toi esiin vahvan alueellisuuden. Usean valituksi tulleen MEP:n kannatus on keskittynyt vain harvoihin vaalipiireihin. Onpa moni valittu pääasiallisesti vain oman vaalipiirinsä äänillä ja toisaalta liki kaikissa puolueissa, kokoomus eräänlaisena säännön vahvistavana poikkeuksena, vaalipiirin ”omat” ehdokkaat keräävät valtaosan puolueensa äänistä. Osasy syy kokoomuksen ”poikkeavuuteen” on puolueen ehdokkaitten määrällinen keskittyminen etelän suuriin vaalipiireihin, jolloin useat ehdokkaat kamppailevat keskenään saman alueen äänistä.

Vahva oman alueellisen ehdokkaan kannatus johtunee suurelta osin EU:n avustuspolitiikasta, jonka mukaan rakennerahaston tavoitealueiden projekteja pitää ”paimentaa” myös Brysselissä, jotta ne saisivat hyväksynnän sielläkin. Näinollen tavoitealueilla sijaitsevien vaalipiirien on hyvä saada oma edustajansa Brysseliin toimimaan alueensa intressien puolesta.

Alueellisen kannatuksen pysyvyydestä huolimatta europarlamenttivaaleissa saattaa tapahtua suuria kannatusmuutoksia, jotka selittyvät pääasiassa äänestysaktiivisuuden muutoksilla. Alhaisen äänestysosallistumisen vaaleissa äänestävät lähinnä vain eri puolueiden kannastaan varmat kannattajat, jolloin muutoksia

puolueiden kannatuksen välillä tapahtuu todella vähän (ks. myös luku 6). Henkilöpainotteisten presidentinvaalien mukainen, perinteiset puoluerajat ylittävä äänestäminen saattaa toistua myös Euroopan parlamentin vaaleissa, jos EP-vaalien luonne suuntautuu yhä voimakkaammin kohti henkilövaaleja.